

((کی لهوه سوود وهردهگری؟))

ئەمە دەربرینیکی لاتینییه (cui prodest)، واتە ((کی لهوه سوود وهردهگری)). کاتێ دەستبەجێ دەرناکەوی چ کۆمەڵە یان هیژو کەسایەتی سیاسی یان کۆمەڵایەتی بەرگری ئە پێشنیار یان چارهسەریکی دیاریکراو یا دژەکانیان دەکەن، دەبێ هەمیشە ئەم پرسیارە بکری: ((کی لهوه سوود وهردهگری؟)).

زۆر گرنگ نییه بزانی کێ راستەوخۆ بەرگری ئە سیاسەتیکی دیاریکراو دەکات، چونکە ئەسایەتی سیستیمی سەرمایه‌داری خانەدان و هاوچەرخدا، هەر دەوڵەمەندی، هەمیشە دەتوانی، بۆ بەرگری ئە تیروانینە جوړبه‌جوړه‌کانی، هەر ژماره‌یه‌کی خاویار ئە پارێزەر، نووسەر، و تەنانەت پەرله‌مینتار، پروفیسۆر و پیاوانی ئاین و هاوچەشنەکانیان، بۆ خۆی بە ((کری بگری))، بیانکری یان بۆ خۆی رابکشی.

ئیمە ئە کاتیکی بازرگانیدا دژیین، بۆرژوازی ناسلەمیته‌وه له‌وهی پیکه‌وه بازرگانی بە شەرف و وێژدان بکا. ئەزانی وایش هەن، بە پالێشتی گەمژەیی یان راهاتنی کوێرانه، بەرگری ئە تیروانینە باوه‌کانی ناو ژینگەیی بۆرژوازی دیاریکراودا، دەکەن.

نەخیر، ئە سیاسەتدا زۆر گرنگ نییه بزانی کێ راستەوخۆ بەرگری ئە تیروانینیکی دیاریکراودا دەکات. گرنگ ئەوهیه بزانی کێ ئەو تیروانین، پێشنیارو چاره‌سەرانه، سوودوهرده‌گری.

بۆ نمونە، ((ئوروپا))، ئەو دەوڵەتانه کە ناوی خۆیان یان ناو، دەوڵەتانی ((شارستانی)) هەڵدەستن بە پێشبرکێی بەریه‌ستی هاروهاژانه ئە پیناو پرچە‌ککردن و بەهه‌زاران شیوه، ئە هه‌زاران رۆژنامه و هه‌زاران سه‌کو هاورو قیژە نیشتمانی‌پەروری، رۆشنبیری، نیشتمان، ناشتی، پێشکەوتن دەکەن. هه‌موو ئەو کارانه بۆ بیانووه‌ییانه‌وهیه بۆ خه‌رجکردنی نوێی ده‌یان و سه‌دان ملیون رۆبل به‌سه‌ر درووستکردنی چه‌که جوړبه‌جوړه‌کانی کۆمه‌ڵکوژی، بۆمه‌هاوێژو نویتترین مۆدیلی زریپۆش و ئەوانی تر.

ئەو جەماوەری ریزدار! دەمەوی ئەبارە هه‌موو رسته‌کانی ئەو ((نیشتمانی‌پەرورانه)) بلییم: برۆا بەو دێرانه نەکەن، باشتریکە برۆان: کێ سوود ئەوه وهرده‌گری!

پێش ماوه‌یه‌ک شەڕکەتی بەریتانی بە‌ناوبانگ ((نەرمسترونغ و ویتفرس و شەریکه‌کانیان)) راپۆرتی سالانه‌ی خۆی بلاوکرده‌وه. ئەم شەڕکەته بە شیوه‌یه‌کی سەرەکی کەرسته‌ی پرچە‌کردنی جوړبه‌جوړ به‌ره‌مه‌ده‌یی. حیسابه‌که‌ی بە 877 هه‌زار جونه‌ی سته‌رلینی دیاریکراوه، ولاته نزیکه‌ی 8 ملیون رۆبل کە قازا نجه‌که‌ی ده‌گاته 12 1/2%!! و نزیکه‌ی 900000 رۆبل بۆ سەرمایه‌ی یه‌ده‌ک گواستراوه‌ته‌وه و هه‌روا به‌و شیوه‌یه ...

جا، ئەو ملیونان و ملیاردانه‌ی ئە کریکاران و جووتیاراندا دزراوه ئە پیناو پرچە‌کدارکردن بۆ کوی ده‌چەن؟ ئەو قازا نجه‌که‌ی 12 1/2% واتە دووبه‌را به‌رکردنی سەرمایه ئە ماوه‌ی 8 سال، بە مه‌رجی ئەم حیسابه‌دا ئاماژه بۆ پاداشته جوړبه‌جوړه‌کانی به‌ریوه‌به‌ران، نەکراوه. شەڕکەتی ارمسترونغ ئە بەریتانیا، کروب ئە ئەلمانیا، کریزو ئە فەرهنسا و کوکیل ئە بە‌لژیکا، ئایا ژماره‌ی ئەم جوړه شەڕکەتانه ئە وه‌لاته ((شارستانی‌په‌رورانه)) چەنده؟ و هه‌زاران کریار و فرۆشیاره‌کانیان.

جا کێ سوودمه‌ند دەبێ ئە زلکردنی شو‌فینیزم و فره‌بیزی ئەبارە ((نیشتمانی‌په‌روری))—نیشتمانی‌په‌روریتی بۆمه‌هاوێژه‌کان— و ئەبارە بەرگری ئە رۆشنبیری (بە کەرسته‌ی قه‌لاچووکردنی رۆشنبیری) و هه‌روه‌ها ...!

سه‌لام عه‌بدوڵلا ئیبراهیم

له پراقتا، ژماره‌ی 84، 1912/4/11